

Oikeus- Ja Vapauskäsitteistä

NIIN kauan kuin ihmiskunnan historiasta on muistiinpanoja säilynyt jälkimaailmalle, kulkee niissä ikäänkuin punaisena lankana kertomukset taisteluista vapauden puolesta. Lukemattomat ovat ne ihmiset, joiden innostus on tultahehkuvilla puheilla saatu ilmenemään käytännöllisenä toimintana, tarttumisena sotatapparaan tai miekkaan, turvatakseen omaa vapauttaan, niiden jotka ovat läheisiä ja rakkaita — tai "isänmaan vapautta". Lukemattomat ovat vapauden puolesta taisteluun lähteneinä innosta hehkuen syöksyneet vaaraan ja saavuttaneet ikuisen "vapautensa".

Mutta mikä merkillisintä näissä vapaustaisteluissa, on se, niissä kumpikin taisteleva puoli taistelee vapaudestaan. Sellainen ei ensi ajatuksella näytä mahdolliselta, sillä silloin kun toinen taistelee vapaudestaan, olkoon se yksilöiden tai joukkojen välistä taistelua, niin tuntuu luonnolliselta että vastapuolen täytyy olla sortaja.

Siitä ristiriidasta johtuen, joka muodostuu ihmisten ja yleisemmin puhuttuna suurempien ihmisryhmien tai luokkien erilaatuisista vapauskäsitteistä, nämä katkerat, useinkin hirvittävää omaisuuden ja ihmishenkien hukkaa aikaansaattavat "vapauksitaistelut" saavatkin alkunsa. Sen, jonka yksi osa ihmisistä käsittää oikeudenmukaisiin vapauksiinsa kuuluvaksi, toinen osa käsittää itseensä kohdistuvaksi sortotoimenpiteeksi. Sellainen luonnollisesti synnyttää kakkeruutta niissä, joiden vapauskäsitteitä on loukattu. Vastarintaan ryhtymisen käsitetään toiselta puolen yritykseksi rajoittaa heille kuuluvia vapauksia. Kumpikin puoli tahtoen niitä puolustaa, synnyttää se näiden välille sotaisen tilanteen, joka on voimalla ratkaistava. Se puoli luonnollisesti, joka omaa ylivoiman, pitää "vapautensa" ja laajentaa sitä parhaaksi katsomallaan tavalla.

Muinaisajan ihmisten vapauskäsitteet

Muinaisaikojen ihmiset, joiden elämäntavat olivat yksinkertaiset, olivat vapauskäsitteistä paremmin selvillä kuin nykyajan työläiset. Jokainen hankki toimeentulonsa raa'asta luonnosta ja hänen vapauksiaan rajoitti vain luonnon asettamat esteet. Mitään muuta mahtia ei tunnettu, tai oikeammin ei tunnustettu. Jos luolakauden ihminen tapasi jon-

kun vieraaseen perhekuntaan kuuluvan kalavesillä tai riistamailla, jotka hän käsitti itselleen kuuluviksi, ja rajattomia vapauksiaan siten loukatuksi, ratkaisi hän sen tavallisesti nitistämällä luvottoman tunkeilijan hengiltä. Kuolema toiselle tai itselle pidettiin parempana kuin se, että persoona-kohtaisia vapauksia sallittiin millään tavalla loukattavan. Jokainen otti omakohtaisesti osaa toimeentulonsa hankintaan ja jokainen oli "kunngas" omassa "valtakunnassaan".

Vapaus- ja oikeuskäsitteet muuttuvat

Jos muinaisajan villi-ihmisen palatessa metsästyks- tai kalastusmatkoiltaan, joku uskalikko olisi ilmestynyt hänen eteensä ja vaatinut itselleen parhaan osan hänen pyydystämästä saaliista, väittäen sitä oikeudenmukaisesti itselleen kuuluvaksi, olisi hän samalla asettanut henkensä alttiiksi "todistaakseen" väitteensä olevan oikeutetun. Sillä ainoastaan ruumiillinen voima ja kuntoisuus (luukuunnottaen ehkä ne vaillinaiset aseet, joita heillä oli käytettävissään) olisi voinut ratkaista, kummalle kuuluu tuo saalis.

Siitä saakka kun yksinäisistä, riippumattomista muinaisajan ihmisistä, tuhansia vuosia sitten eläneistä, alkoi muodostua perhekuntia, sitten heimoja yhdyskuntia, on ihmisten vapauskäsitteitä muokattu lukemattomilla eri keinoilla. Ja ne käsitteet ovat muuttuneet aina sitä mukaa, kuin ovat muuttuneet ihmisten toimeentulon hankintakeinot. Mikä merkillepantavinta näiden käsitteiden muuttumisessa, ovat ne mitä suurimmassa määrässä muodostuneet aivan päinvastaiseksi juuri näihin ihmisten toimeentulon hankintakeinoihin nähden.

Entisajan ihminen, jolla ei ollut perhesiteitä, tai joka ei niitä tunnustanut, oli vapauksiinsa ja oikeuksiinsa nähden vähimmän rajoitettu. Hänellä oli rajaton käyttöoikeus kaikkiin niihin toimeentulon välineihin, joita hän kykeni itselleen hankimaan ja luonnosta itselleen valtaamaan. Mitkään määräykset, lait eli asetukset eivät rajoittaneet hänen persoonallista vapauttaan.

Perhekuntien muodostuessa oli jo näiden vapauksien rajoittamista havaittavissa. Etenkin sellaiset perheenjäsenet, jotka fyysillisen kehittymättömyytensä vuoksi olivat toimeentuloonsa nähden

riippuvaisia muista perheen jäsenistä, olivat samassa suhteessa "sidottuja", myöskin mikäli heidän persoonallinen vapautensa oli kysymyksessä.

Huomaamme selvän vastakohtan vertailllessamme nykyajan suuren "yhteiskuntaperheen" jäsenten keskinäisiä suhteita näiden luonnontilassa eläneiden ihmisten keskinäisiin suhteisiin. Sen sijaan, että muinaisajan perhekunnissa oli elämäntarvikkeiden hankintaan osaaottavilla ensimmäinen, eittämätön etuoikeus niihin, on nykyisessä yhteiskunnassa niillä jotka eivät mitään hyödykkeitä tuota, etuoikeus toisten työn kautta tuotettuihin elämän hyvyksiin ja rikkauksiin.

Samalla kun tuotantotapojen muuttuminen, aina luonnontilassa eläneiden ihmisten aikakaudelta nykyiseen kapitalistiseen tuotantokautteen saakka, on varsinaiselta tuottajalta poistanut vähitellen oikeuden ja mahdollisuuden käyttää kaikkia työnsä tuloksia omakohtaisesti hyödykseen, on se myöskin rajoittanut hänen persoonallisia vapauksiaan monissa muissa suhteissa mitä suurimmassa määrin. Tuotantotapojen kehittyessä yhä monipuolisemmiksi, tulivat ihmiset toimeentulonsa ehtoihin nähden yhä enemmän riippuvaisiksi toisistaan, ei ainoastaan kansallisesti vaan myöskin kansainvälisesti. Nämä kaksi seikkaa — tuotantomenetelmien monipuolistuminen ja yksilöllisyyden katoaminen toimeentulonsa hankintakeinoihin nähden — olivat pakottavina tekijöinä "sivistyksen" eteenpäinmenolle. Mutta se "sivistys" rajoitti ihmisen luontaisia vapauksia mitä suurimmassa määrin.

Voisimme esimerkiksi kuvitella entisajan luola-ihmistä tuotuna nykyaikaisen, sivistyneen yhteiskunnan keskelle. Varmasti hän käsittäisi kaikki ne tavat ja tottumukset, jotka ovat niin "luonnollisia" nykyajan ihmisille, mitä suurimmassa määrin vapauttaan rajoittaviksi ja mahdottomiksi jos häntä yritettäisiin niihin taivuttaa. Vaikutus siitä olisi suunnilleen sama kuin rajattomassa vapaudessa olemaan tottuneen villieläimen sulkemisella rautahäkkiin. Lukuisia esimerkkejä on todettu, joissa vangittu eläin on kieltäytynyt kaikesta ravinnosta silloin kun siltä on riistetty vapaus, pitäen nälkäkuoleman parempana kuin vankilaan suljettuna "armopaloista" elämisen.

Vapaus- ja oikeuskäsitteiden sekoittaminen

Kuten jo edellä mainitsimme, ihmisten vapauksien rajoittaminen on alkanut siitä hetkestä, kun hän elämäntarvikkeidensa hankkimiseen nähden

on tullut riippuvaiseksi muista. Mutta suhde ei pysynyt sellaisena, että ne jotka olivat kykevimpiä tuottamaan oman energiansa kulutuksella elämänsä ylläpitämiseksi tarpeellisia välineitä ja tarvikkeita, olisivat samassa suhteessa olleet oikeutettuja käyttämään niitä omaksi hyödykseen. Tavarain tuottamisen muuttuessa yhteiskunnalliseksi luonteeltaan, synnytti se ihmisten käsitteissä epämääräisen tilanteen tuotettujen hyödykkeiden täydellisestä omistusoikeudesta ja todellisesta arvosta. Siinä oli joillakin, jotka huomasivat käyttää tätä sekavaa tilannetta hyväkseen, tilaisuus "nousta pinnalle" — s.o. päästä väittämään olevansa oikeutettuja omistajia hyödykkeille, joiden tuottamiseen heillä ei ollut vähääkään osuutta.

Samalla kun kehitys teki mahdolliseksi omistusoikeuksien väärentämisen työn kautta valmistettuihin tuotteisiin nähden, samalla se muutti vapauskäsitteetkin itsensä mukaiseksi. Suurin piirtein katsoen vielä nykyakanakin ovat omistus ja vapaus mitä läheisimmissä suhteissa toisiinsa, kun sitä vastoin ne jotka kaiken tuottavat mutta eivät omista, ovat vapauksiinsa nähden kuin lammaslauma pienessä aitauksessa; se on porvarillisten kasvatuslaitosten: koulujen, kirkkojen, sanomalehdistön, lakipykälien ja kaikenlaatuisten propagandavälineiden avulla valmistettu, omistamattoman työväenluokan riistonalaisena pitämiseksi ja vapauksien rajoittamiseksi mahdollisimman suurella määrin.

Vapauskäsitteiden erilaaisuus

Huolimatta siitä, että suurin osa ihmisyyhteiskunnan jäsenistä on vapauksiinsa nähden samassa "aitauksessa", on ihmisten käsitykset siitä suuresti erilaiset, etenkin työväenluokkaan kuuluvien keskuudessa. Onpa sellaisiakin työväenluokan jäseniä, jotka eivät käsitä että heidän vapauksiaan olisi millään tavalla rajoitettu, silloin kun heitä ei ole suljettu rautaristikkojen taakse, vaikka heillä olisikin hyvin pienet mahdollisuudet viedä elämänsä eteenpäin vähänkään siedettävissä puitteissa.

Vähäinen ei ole niiden työläisten luku joissa elää vapauden kaipuu, jotka ovat selvillä siitä että heidän vapautensa ovat rajoitetut, mutta joiden käsityksissä se on siksi epämääräinen, etteivät he tiedä minkälainen todellisen vapauden tulisi olla, tai miten se olisi mahdollinen saavuttaa. Sellaisia työläisiä on helppo johtaa tekoihin,

joilla he vain korottavat sitä aitausta jolla heidän vapauksiinsa on alunpitäen rajoitettu, samalla vahvistaen vapauksia rajoitettavaa muuria muidenkin, samassa kadotuksessa olevien ympärillä.

Ne keinot, joiden kautta työn kautta tuotettujen elämän arvojen ja hyödykkeiden jakamisesta määrävään asemaan kohonnut osa ihmisistä pitää valta-asemaansa yhteiskunnassa, olisivat kokolailla tehottomia, ellei se olisi onnistunut sotkemaan tuottavan luokan vapauskäsitteitä niin monenkirjaviksi. Ne kuvitelmat ja pyrkimykset vapauksien saavuttamiseksi, joiden puolesta yksi osa työläisistä toimii ja taistelee, toinen osa käsittää kokonaan hyödyttömiksi jopa vahingollisiksi. Ne keinot, joiden kautta osa työväenluokasta pyrkii vapauksiinsa laajentamaan, toinen osa käsittää omien vapauksiensa rajoittamisyrietyksiksi, jos niitä yritetään käytännössä toteuttaa. Sellainen luonnollisesti synnyttää eripuraisen, vieläpä sotaisenkin tilanteen työläisten kesken — työläisten, joiden taloudellinen asema on sama ja persoonalliset vapaudet ovat saman järjestelmän hallunpaidassa.

Takaisinko luolaihminen aikakauteen?

Mainitsimme kirjoituksemme alkuosassa että muinaisajan ihminen oli vapauksiinsa nähden vähemmän kenenkään mielivallasta riippuvainen. Luontoa vastaan hän ehkä oli vähemmän turvattu kuin nykyajan ihmisen, kun vertailemme sitä samanlaisten rajoitettujen piirien sisällä, joihin entisajan ihmisen toiminta- ja liikunta-ala ulottui. Mutta niiden piirien sisällä oli hänen toimintavaltansa rajaton.

Siitä huolimatta ei nykyajan työläisellekään, niin kurja kuin hänen asemansa lieneekin "sivistyskeskuksissa", tuntuisi houkuttelevalta lähteä entisajan villi-ihmisen tavalla elämään metsissä ja sydänmailla, hankkiakseen siellä toimeentulonsa itse valmistamallaan aseilla, vaikka hänelle myönnettäisiinkin joku kyllin laaja alue jossa hänellä olisi rajaton valta. Ne tavat ja tottumukset, joihin kehitys ja vallitseva järjestelmä ovat hänet kouluuttaneet, on hän omannut perintönä edellisiltä sukupolvilta, oman aikakautensa kehittäessä niitä edelleen. Niistä luopuminen ei voisi tapahtua muuten kuin pakkokeinoin ja pakkokeinot aina tarkoittavat vapauksien rajoittamista. Vertaillessamme muinaisajan luonnontilassa elänyttä ihmistä, vaikkapa nykyajan vaatimattomimpaan työläiseen, huomaamme minkä suunnattoman muu-

toksen kehitys on aikaansaanut ihmisten vapauskäsitteissä. Teoriassa voimme näitä vertailla, mutta todellisuudessa ei "luonnontilaan" palaaminen laajemmassa mittakaavassa nykyaikana olisi edes mitenkään mahdollinen.

Siis sitä tietä ei kuviteltu ja toivottu vapaus olisi löydettävissä.

Työväenluokan tie vapauteen

Kuten jo edellä tässä kirjoituksessa mainitsimme, ihmisten vapauksien rajoittaminen alkoi jo silloin kun perheitä alkoi muodostua — kaukana muinaisuudessa. Ne perheen jäsenistä, jotka oman kykenemättömyytensä vuoksi olivat toimeentuloonsa nähden riippuvia muista, olivat myöskin vapauksiinsa nähden rajoitettuja. Ei heillä ollut oikeutta perheen toimeentulosta huolehtijan pyydystämään saaliiseen, paitsi siihen mitä tämä "armosta" heille heitti. Saalis kuului sille joka oli sen pyydystänyt ja oli sen omistaja (mikä jyrkkä vastakohta nykyajan työläisen ja työn tuottamien hyödykkeiden omistajan — saamattoman loiseläjän — keskinäisiin suhteisiin verrattuna).

Tästä siis huomaamme että kykeneväisyys hankkimaan elämänsä ylläpitämiseksi tarpeellisia ja välttämättömiä tarvikkeita, ei määrää ihmisen vapauksia nykyisessä luokkayhteiskunnassa, vaan tuotettujen tarvikkeiden omistusoikeus. Mitä suuremmissa määrin joku yksilö tai joku osa ihmisistä on kyennyt valtaamaan itselleen omistusoikeuden elämän jatkamiseksi tarpeellisten ja tärkeiden tuotteiden yli, sitä suurempi on ollut heidän oma persoonallinen vapautensa ja sitä suuremmissa määrin ovat niiden vapaudet rajoitettu- ja jotka niitä tarvikkeita tuottavat.

Mitä enemmän tuotantomenetelmät muuttuivat luonteeltaan yhteiskunnalliseksi ja hyödylliseen työhön osanottajat "palkittiin" suorittamastaan työstä joko rahalla tai muulla vaihtoarvolla, jolla heidän työvoimansa arvoa mitattiin, sitä vaikeammaksi kävi heille yksilöinä vastustaa työnsä tuloksien rosvoamista — sitä enemmän heidän vapautensa ovat tulleet loukatuiksi.

Siksi, että ihmiset elämänsä ylläpitämiseksi välttämättömien tarvikkeiden tuottamisessa ja itselleen hankkimisessa ovat yhteiskunnallisesti riippuvaisia toisistaan, on tuotannon välineiden ja tuotteiden yhteiskunnallistuttaminen myöskin omistussuhteitaan välttämätön. Työväenluokka on kehittänyt ja valmistanut tuotantokoneiston ja -menetelmät sille

tasolle, että se niiden avulla on kykenevä varustamaan puutteettoman toimeentulon kaikille ihmisille. Samalla se on luonut mahdollisuuden suuremmalle vapaudelle, mitä koskaan ihmiskunnan

historiassa on tunnettu. Mutta ainoa tie työläisille päästä vapauksistaan nauttimaan, on työnsä tuloksien omistuksen kautta. Ja siihen on vain yksi chto: luokkana järjestäminen.

"Alkää Antako Heille Anteeksi"

(Suomennot)

Ranskalainen sanomalehtimies, Louis Delapree, joka sai surmansa fascistien lentokoneen hyökkäyksessä Ranskan lähetystön lentokonetta vastaan, julkaisi jonkin aikaa ennen kuolemaansa aikakauslehdessä "Marianne" Madridin pommituksesta selostuksen, josta seuraavassa julkaisemme suomennetun katkelman.

ENSIMÄISET pommit hävittävät sairaaloita San Carlosissa.

Vanhukset, jotka vielä voivat liikkua, ryntäävät ulos makuusaleista, tunkeutuvat portaille, painautuvat kellarissa paljasta maata vasten, taistelevat kaikki häviävät voimansa käyttäen "parhaista paikoista". Raajarikot ja sairaut heittäytyvät maahan ja piiloittautuvat vuoteitten alle. Aamulla löydetään heistä viisi tai kuusi mielenvikaisina samalta paikalta ja väkivalloin on heidät vedettävä pois tästä naurettavasta piilopaikasta.

Oliko ollut tarkoituksena tähdätä Palace-hotelliin, johon oli sijoitettu tuhannen haavoittunutta? En tiedä. Mutta neljältä puolelta ympäröi tätä hotellia ikäänkuin matemaattisesti lasketut rauniot. Räjähdyksen aiheuttama ilmanpaine särki senttimetrin paksuiset akkunalasit. Niinkuin San Carlosin sairaalassa hyppäävät täälläkin miehet vuoteistaan ja yrittävät paeta. Siteet irtoavat, haavat aukenevat . . .

Ranskan lähetystön katolle Calle Villarissa putoaa sytytyspommi; se saadaan onneksi ajoissa sammutetuksi. Mutta kaikki rakennukset ympäristössä palavat kirikkaasti. Vielä kello viisi aamulla on katu liekkien vallassa.

Kauhea sekasorto täyttää yön. Hoiperrellaan yli kantopaarien, yli haavoittuneiden, jotka tulipalon valossa näkevät verensä virtaavan asfaltilla.

Alcalan ja Gran Vian kulmassa tarttuu jokin käsi jalkaani. Vapautan itseni otteesta, sytytän tulitikun ja kumarrun katsomaan olentoa, joka

minuun tarttui. Se on nuori nainen. Lähestyvä kuolema on jo tehnyt hänen nenänsä teräväksi. En tiedä, mihin hän oli haavoittunut, mutta hänen aamutakkinsa oli punaisena verestä. Hän kuiskaa:

"Katsokaa, katsokaa, mitä he ovat tehneet!"

Hänen kätensä tekee epämääräisen liikkeen. Sytytän toisen tulitikun.

"Katsokaa, katsokaa . . ."

Veretön käsi yrittää edelleen näyttää minulle jotakin. Ensin luulen sen tarkoittavan verilätäköä jalkakäytävällä.

Kumarrun vielä kerran ja näen lasinsiruilla viiruvan ruhjotun lapsenruumiin.

Marmorinvalkea käsi putoaa jälleen.

Vielä yksi tulitikku. Toverini Flash "Journalista", joka on kanssani, kumartuu myöskin haavoittuneen yli.

"Kuollut", sanoo hän.

Todellakin. Viimeinen henkäys ja kuolemankouristus avasivat hänen aamutakkinsa. Kauhea ammottava haava kulkee vasemmasta rinnasta oikeaan lantioon.

Ambulanssivaunu ajaa hitaasti ohi. Me huumamme. Eräs mies lähestyy. Taskulampun valo heijastuu ruumiiseen.

"Kuollut," sanoo mies lyhyesti. "Huomenna kuljetetaan hänet pois. Ensin tulevat sairaat."

Hän katsahtaa lapsen ruumiiseen, joka on vaarassa joutua uudelleen yliajetuksi. Taitavasti siirtää hän lasinsirut syrjään, tarttuu pieneen ruumiiseen ja nostaa sen äidin haavoittumattomalle oi-